

Vergaderjaar 2017–2018

34 845 XVIII

Wijziging van de begrotingsstaten van Wonen en Rijksdienst (XVIII) voor het jaar 2017 (wijziging samenhangende met de Najaarsnota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

Inhoudsopgave

A.	Artikelsgewijze toelichting bij het wetsvoorstel	2
B.	Begrotingstoelichting	3
1.	Leeswijzer	3
2.	Het beleid	3
2.1	Overzicht belangrijkste uitgavenmutaties	3
2.2	De beleidsartikelen	5
	Artikel 1. Woningmarkt	5
	Artikel 2. Woonomgeving en bouw	6
	Artikel 3. Kwaliteit Rijksdienst	8
	Artikel 6. Uitvoering rijksvastgoedbeleid	9
3.	Baten-lastenagentschappen	10
3.1	Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR)	10
3.2	FMHaaglanden	11
3.3	Rijksvastgoedbedrijf	13

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 4

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2017 wijzigingen aan te brengen in:

- de begrotingsstaat van Wonen en Rijksdienst;
- de begrotingsstaten inzake de agentschappen.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen en agentschappen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. Leeswijzer

De tweede suppletoire begroting geeft een beeld van de uitvoering van de begroting 2017. De stand van de tweede suppletoire begroting wordt vanaf de stand van de ontwerpbegroting 2017 opgebouwd.

Dit begrotingshoofdstuk is een programma-begroting en heeft geen apart centraal apparaatsartikel. De apparaatsuitgaven zijn opgenomen bij de begroting van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII).

Tabel budgettaire gevolgen van beleid

In de tabel budgettaire gevolgen van beleid worden per artikelonderdeel op het niveau van de financiële instrumenten de beleidsmatige en technische mutaties toegelicht groter dan of gelijk aan de ondergrens zoals deze in de Rijksbegrotingvoorschriften (RBV) zijn opgenomen, de zogenaamde staffel, te weten:

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) In € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
1. Woningmarkt	Verplichtingen / Uitgaven: 10 mln. Ontvangsten: 5 mln.	Verplichtingen / Uitgaven: 20 mln. Ontvangsten: 10 mln.
2. Woonomgeving en bouw	Verplichtingen / Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen / Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
3. Kwaliteit Rijksdienst	Verplichtingen / Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: -	Verplichtingen / Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: -
6. Uitvoering Rijksvastgoed	Verplichtingen / Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.	Verplichtingen / Uitgaven: 4 mln. Ontvangsten: 4 mln.

Daarnaast worden ook enkele mutaties toegelicht vanuit het oogpunt van transparantie dan wel andere overwegingen.

De in de tabel budgettaire gevolgen van beleid gepresenteerde budgetflexibiliteit (juridisch verplicht) is de stand 30 per oktober 2017.

2. Het beleid

2.1 Overzicht belangrijkste uitgaven- ontvangstenmutaties

Uitgaven

Opbouw uitgaven (x € 1.000)

	Art.nr.	2017
Stand ontwerpbegroting 2017		4.312.154
Mutaties 1e suppletoire begroting		129.164
Nieuwe mutaties:		29.345
Mutaties OW 2018		29.000
a) Bijdrage Gemeentefonds	2.1	- 2.610
b) Bijdrage Economische Zaken	2.1	- 1.500
c) RVO	2.2	5.072
Overige mutaties		- 617

Toelichting

a) Bijdrage Gemeentefonds

Aan het Gemeentefonds is een bijdrage ten behoeve van decentralisatie-uitkering Innovatieve Aanpak (2,6 mm.) toegevoegd.

b) Bijdrage Economische Zaken

Aan de begroting van Economische Zaken is een eenmalige bijdrage (1,5 mm.) overgeboekt uit de Subsidie Energiebesparing Eigen Huis (SEEH) voor de verduurzaming van de eerste 500 woningen in het aardbevingsgebied in de provincie Groningen.

c) Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)

Op het totaal van de beschikbare budgetten voor het RVO is een tekort van € 3 mln. ontstaan. Het bevoorschottingspercentage voor 2017 is te laag gebleken en wordt daarom aangepast aan de bestaande afspraken met het RVO. Als gevolg hiervan wordt het budget voor het RVO met € 3 mln. opgehoogd. Hiervan komt € 1,8 mln. van artikel 2.1 Bijdrage aan agentschappen.

Daarnaast continueert BZK een aantal activiteiten bij RVO middels een aanvullende opdracht aan het RVO voor 2017 (€ 2 mln.). De opdracht behelst activiteiten op het gebied van woningbouw en het energieakkoord. De opdracht wordt in 2017 verstrekt en loopt door in 2018.

Ontvangsten

Opbouw ontvangsten (x € 1.000)

	Art.nr.	2017
Stand ontwerpbegroting 2017		563.825
Mutaties 1e suppletoire begroting		129.946
Nieuwe mutaties:		43.382
Mutaties OW 2018		30.129
a) Starterslening	1	7.929
b) Ontvangsten Rijksvastgoedbeleid	6	4.000
Overige mutaties		1.324
Stand 2e suppletoire 2017		737.153

Toelichting

a) Starterslening

Het resultaat van de Starterslening is terugontvangen van het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN).

b) Ontvangsten Rijksvastgoedbeleid

Als gevolg van een systeemwijziging zijn er incidenteel meer ontvangsten.

2.2 De beleidsartikelen

Beleidsartikel 1. Woningmarkt

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.	Verplichtingen:	Vastgestelde begroting	Stand 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting		Stand 2e suppletoire begroting
				Mutaties Miljoenennota	Mutaties 2e suppletoire begroting	
	Verplichtingen:	4.103.957	4.108.571	28.579	- 547	4.136.603
	Uitgaven:	4.103.957	4.109.102	28.579	- 1.084	4.136.597
	Waarvan juridisch verplicht (percentage)					100%
1.1	Betaalbaarheid	4.096.795	4.102.172	30.116	- 2.079	4.130.209
	Subsidies	45.724	20.474	100	- 2.378	18.196
	Beleidsprogramma betaalbaarheid	175	260	100	0	360
	Bevordering eigen woningbezit (BEW)	6.922	6.922	0	- 2.400	4.522
	Huisvestingsvoorziening statushouders	37.500	10.000	0	0	10.000
	Saneringsbijdrage woningcorporatie WSG	0	2.100	0	0	2.100
	Woonconsumentenorganisaties	1.127	1.192	0	22	1.214
	Opdrachten	867	1.248	30.129	514	31.891
	WSW Risicovoorziening	0	531	111	424	1.066
	NHG Risicovoorziening	0	0	30.018	0	30.018
	Beleidsprogramma betaalbaarheid	867	717	0	90	807
	Inkomensoverdrachten	4.035.882	4.063.900	0	0	4.063.900
	Huurtoeslag	4.035.882	4.063.900	0	0	4.063.900
	Bijdrage aan agentschappen	12.585	14.413	284	732	15.429
	Dienst van de Huurcommissie	8.326	13.228	170	1.058	14.456
	ILT Autoriteit woningcorporaties	635	635	18	- 250	403
	RVO Uitvoeringskosten BEW	2.870	0	76	- 76	0
	RVO Uitvoeringskosten huisvestingsvoorziening statushouders	754	550	20	0	570
	Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken	1.737	2.137	- 397	- 947	793
	Financiën en Nationale Schuld (Belastingdienst)	1.737	2.137	- 397	- 947	793
1.2	Onderzoek en kennisoverdracht	7.162	6.930	- 1.537	995	6.388
	Subsidies	1.926	2.786	- 800	8	1.994
	Samenwerkende kennisinstellingen	1.926	2.786	- 800	8	1.994
	Opdrachten	2.386	1.138	736	87	1.961
	Basisonderzoek en verkenningen	2.386	1.138	736	87	1.961
	Bijdrage aan ZBO's / RWT's	2.850	3.006	- 1.473	900	2.433
	Basisonderzoek en verkenningen	2.850	3.006	- 1.473	900	2.433
	Ontvangsten:	425.000	479.454	30.129	8.353	517.936

Toelichting

1.1 Betaalbaarheid

Subsidies

Bevordering eigen woningbezit (BEW)

De raming van de uitgaven voor de regelingen Bevordering Eigen Woningbezit (BEW) wordt verlaagd. Er is sprake van een lager aantal rechthebbenden als gevolg van inkomensstoetsen en verhuizingen. Ook komt de gemiddelde bijdrage als gevolg van inkomensstoetsen lager uit.

Opdrachten

NHG Risicovoorziening (afdracht NHG)

De Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) betaalt jaarlijks een achtervangvergoeding voor de Nationale Hypotheek Garantie (NHG). De jaarlijkse vergoeding wordt gestort in de daarvoor bestemde risicovoorziening NHG.

1.2 Onderzoek en kennisoverdracht

Bijdrage aan ZBO's/RWT's

Basisonderzoek en verkenningen

De EU-aanbesteding van onderdelen van het WoON 2018 onderzoek loopt uit, waardoor het niet meer mogelijk is om de eerste tranche van dit onderzoek in 2017 te betalen.

Ontvangsten

Het resultaat van de Starterslening is terugontvangen van het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN).

Beleidsartikel 2. Woonomgeving en bouw

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.	Verplichtingen:	Vastgestelde begroting	Stand 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting		Stand 2e suppletoire begroting
				Mutaties Miljoenennota	Mutaties 2e suppletoire begroting	
	Uitgaven:	64.510	174.553	1.501	- 605	175.449
	Waarvan juridisch verplicht (percentage)					97%
2.1	Energie en bouwkwaliteit	51.842	81.352	- 97	- 4.925	76.330
	Subsidies	39.228	74.097	904	- 2.154	72.847
	Beleidsprogramma Energiebesparing	2.500	4.174	264	1.611	6.049
	Beleidsprogramma Bouwregelgeving	1.228	2.047	34	795	2.876
	Energiebesparing Koopsector	35.300	47.156	606	- 4.110	43.652
	Energiebesparing Huursector	200	0	0	0	0
	FES IAGO	0	720	0	- 450	270
	Fonds duurzaam funderingsherstel	0	20.000	0	0	20.000
	Opdrachten	2.910	3.362	- 68	- 978	2.316
	Beleidsprogramma Energiebesparing	1.500	1.500	- 15	- 481	1.004
	Beleidsprogramma bouwregelgeving	1.410	1.862	- 53	- 497	1.312
	Bijdrage aan agentschappen	9.329	3.218	- 479	- 1.572	1.167
	Dienst Publiek en Communicatie	800	800	20	324	1.144
	Diverse Agentschappen	700	700	- 700	0	0
	ILT Handhaving Energielabel	500	0	0	0	0
	ILT Toezicht EU-Bouwregelgeving	50	50	1	- 28	23
	RVO Uitvoering Energieakkoord	7.279	1.668	200	- 1.868	0
	Bijdrage aan ZBO's / RWT's	0	500	- 500	0	0
	Toelatingsorganisatie	0	500	- 500	0	0
	Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken	375	175	46	- 221	0
	Economische Zaken (beleidsprogramma Energiebesparing)	225	25	0	- 25	0
	Infrastructuur en Milieu (omgevingsloket)	150	150	46	- 196	0
2.2	Woningbouwproductie	9.968	16.766	1.588	4.454	22.808
	Subsidies	350	400	0	- 169	231
	Beleidsprogramma Woningbouw	350	400	0	- 169	231
	Opdrachten	1.173	776	0	- 449	327
	Beleidsprogramma Woningbouw	1.173	776	0	- 449	327

	Vastgestelde begroting	Stand 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting		Stand 2e suppletoire begroting	
			Mutaties Miljoenennota	Mutaties 2e suppletoire begroting		
	8.445	15.590	1.588	5.072	22.250	
	RVO Beleidsprogramma Woningbouw	8.445	15.590	1.588	5.072	22.250
2.3	Kwaliteit woonomgeving	2.297	2.869	- 1	- 134	2.734
	Subsidies	1.165	1.436	- 189	130	1.377
	Beleidsprogramma woonomgeving	1.165	1.436	- 189	130	1.377
	Opdrachten	1.132	1.433	- 197	61	1.297
	Beleidsprogramma woonomgeving	1.132	1.433	- 197	61	1.297
	Bijdragen aan medeoverheden	0	0	385	- 325	60
	Beleidsprogramma woonomgeving	0	0	385	- 325	60
2.4	Revolverend Fonds Energiebesparing Verhuurders	403	73.566	11	0	73.577
	Leningen	0	72.800	0	0	72.800
	Revolverend Fonds Energiebesparing verhuurders	0	72.800	0	0	72.800
	Bijdrage aan agentschappen	403	766	11	0	777
	Uitvoeringskosten Revolverend Fonds Energiebesparing Verhuurders	403	766	11	0	777
	Ontvangsten:	91	91	0	0	91

2. Verplichtingen

STEP verplichting

De vrije ruimte aan verplichtingen wordt doorgeschoven naar 2018. Uitbetaling van de subsidie vindt plaats in 2018 en 2019.

2.1 Energie en bouwkwaliteit

Subsidies

Energiebesparing Koopsector

Aan het Gemeentefonds is een bijdrage ten behoeve van decentralisatie-uitkering Innovatieve Aanpak (2,6 mm.) toegevoegd. Aan de begroting van Economische Zaken is een eenmalige bijdrage (1,5 mm.) overgeboekt uit de Subsidie Energiebesparing Eigen Huis (SEEH) voor de verduurzaming van de eerste 500 woningen in het aardbevingsgebied in de provincie Groningen.

Bijdrage aan agentschappen

RVO Uitvoering Energieakkoord

Het budget voor RVO energielabel wordt gebruikt om het restant van de jaaropdracht 2017 te betalen. Het budget wordt hierbij overgeheveld naar artikel 2.2 Bijdrage aan agentschappen.

2.2 Woningbouwproductie

Subsidies

RVO beleidsprogramma Woningbouw

Op het totaal van de beschikbare budgetten voor het RVO is een tekort van € 3 mln. ontstaan. Het bevoorschottingspercentage voor 2017 is te

laag gebleken en wordt daarom aangepast aan de bestaande afspraken met het RVO. Als gevolg hiervan wordt het budget voor het RVO met € 3 mln. opgehoogd. Hiervan komt € 1,8 mln. van artikel 2.1 Bijdrage aan agentschappen.

Daarnaast continueert BZK een aantal activiteiten bij RVO middels een aanvullende opdracht aan het RVO voor 2017 (€ 2 mln.). De opdracht behelst activiteiten op het gebied van woningbouw en het energieakkoord. De opdracht wordt in 2017 verstrekt en loopt door in 2018.

Beleidsartikel 3. Kwaliteit Rijksdienst

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.	Verplichtingen:	Vastgestelde begroting	Stand 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting		Stand 2e suppletoire begroting
				Mutaties Miljoenennota	Mutaties 2e suppletoire begroting	
	Uitgaven:	18.234	50.784	- 3.095	594	48.283
	Waarvan juridisch verplicht (percentage)					95%
3.1	Kwaliteit Rijksdienst	18.234	50.784	- 3.095	594	48.283
	Subsidies	3.600	3.600	0	0	3.600
	Fysieke Werkomgeving Rijk	200	200	0	0	200
	A&O-fonds	3.400	3.400	0	0	3.400
	Opdrachten	7.669	10.409	1.433	- 829	11.013
	Bedrijfsvoering Rijk	7.669	10.409	1.433	- 829	11.013
	Bijdrage aan agentschappen	6.965	36.775	- 4.528	1.350	33.597
	FMHaaglanden	0	5.200	- 4.750	- 450	0
	Logius	1.560	1.560	28	490	2.078
	UBR	0	7.200	0	100	7.300
	UBR Arbeidsmarkt Communicatie	5.405	5.405	194	1.010	6.609
	P-Direkt	0	2.210	0	0	2.210
	Rijkswaterstaat	0	0	0	200	200
	SSC-ICT	0	15.200	0	0	15.200
	Bijdrage aan ZBO's / RWT's	0	0	0	73	73
	Bijdrage aan de VNG	0	0	0	73	73
	Ontvangsten:	0	89.454	0	0	89.454

3.1 Kwaliteit Rijksdienst

Opdrachten

Bedrijfsvoering Rijk

Betreft een aantal overboekingen waaronder bijdragen van de departementen ten behoeve van de rijks-brede ICT voorzieningen die zijn bestemd voor de uitvoering van het programma CIO Rijk in 2017.

Bijdrage aan agentschappen

FMHaaglanden

Conform de regeling agentschappen heeft WenR het surplus eigen vermogen over 2016 afgeroomd. Nadat saldering met het aanzuiveren van de negatieve eigen vermogens bij andere SSO's die ressorteren onder BZK had plaatsgevonden, is besloten om het restantbedrag in te zetten voor de uitvoering van het programma «kiezen voor kwaliteit». Dit programma heeft tot doel om de dienstverlening verder te verbeteren. Echter de uitgaven omtrent dit programma vinden pas in komende jaren plaats, zodoende is € 1,5 mln. doorgeschoven naar 2018, 2019 en 2020.

Beleidsartikel 6. Uitvoering rijksvastgoedbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid (bedragen x € 1.000)

Art.nr.	Verplichtingen:	Vastgestelde begroting	Stand 1e suppletoire begroting	Mutaties 2e suppletoire begroting		Stand 2e suppletoire begroting
				Mutaties Miljoenennota	Mutaties 2e suppletoire begroting	
	Verplichtingen:	125.453	106.879	2.015	1.440	110.334
	Uitgaven:	125.453	106.879	2.015	1.440	110.334
	Waarvan juridisch verplicht (percentage)					96%
6.1	Een doelmatige uitvoeringspraktijk van de Rijkshuisvesting	44.678	47.546	701	1.150	49.397
	Bijdrage aan agentschappen	44.678	47.546	701	1.150	49.397
	Bijdragen aan RVB voor huisv Koninklijk huis, HoCoSta's en AZ	33.279	33.979	1.355	1.300	36.634
	waarvan:					
	begroting I, de Koning	15.173				
	begroting IIA, Tweede Kamer en Eerste Kamer	6.282				
	begroting IIB, Overige Hoge College's van Staat	8.246				
	begroting III, Ministerie van AZ	2.643				
	RVB Bijdragen voor monumenten	5229	5229	115	0	5344
	RVB Bijdragen voor rijkshuisvesting	6.170	8.338	- 769	- 150	7.419
6.2	Beheer materiële activa	80.775	59.333	1.314	290	60.937
	Opdrachten	4.711	4.711	68	0	4.779
	Onderhoud en beheerkosten ¹	4.711	4.711	68	0	4.779
	Bekostiging	61.525	43.238	905	290	44.433
	Zakelijke lasten	61.525	43.238	905	290	44.433
	Bijdrage aan agentschappen	14.539	11.384	341	0	11.725
	RVB	14.539	11.384	341	0	11.725
	Ontvangsten:	138.734	124.772	0	4.900	129.672

¹ Tot en met de begroting 2017 was de benaming van de regel «Beheer en plankosten».

6.1 Een doelmatige uitvoeringspraktijk van de Rijkshuisvesting

Bijdrage aan agentschappen

Bijdragen aan RVB voor huisvesting koninklijk huis, HoCoSta's en AZ

Door een incidentele verhoging van het investeringsniveau is € 1,3 mln. meer benodigd dan waarmee rekening was gehouden.

Ontvangsten

Als gevolg van een systeemwijziging zijn er incidenteel meer ontvangsten. Daarnaast zijn er extra ontvangsten voor vervreemding door onder andere de verkoop van paleis Soestdijk en zijn er meer ontvangsten met betrekking tot veilingopbrengsten van huurrechten van benzinstations langs rijkswegen.

3. Baten-lastenagentschappen

3.1 Uitvoeringsorganisatie Bedrijfsvoering Rijk (UBR)

Exploitatieoverzicht Baten-lastenagentschap UBR Suppletoire begroting 2017 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(2)+(3)
	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting	Totaal geraamd
Baten				
Omzet moederdepartement	65.918		3.363	69.281
Omzet overige departementen	115.584		8.678	124.262
Omzet derden	7.198		730	7.928
Rentebaten	0		0	0
Vrijval voorzieningen	0		446	446
Bijzondere baten	0		0	0
Totaal baten	188.700	0	13.216	201.916
Lasten				0
Apparaatskosten	187.221	0	16.910	204.131
– Personele kosten	118.896		18.031	136.927
<i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>102.291</i>		<i>11.639</i>	<i>113.930</i>
<i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>12.453</i>		<i>6.936</i>	<i>19.389</i>
<i>Waarvan overige personele kosten</i>	<i>4.151</i>		<i>– 543</i>	<i>3.608</i>
– Materiële kosten	68.326		– 1.121	67.205
<i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>4.596</i>		<i>3.403</i>	<i>7.999</i>
<i>Waarvan bijdrage aan SSO's</i>	<i>11.334</i>		<i>3.898</i>	<i>15.232</i>
<i>Waarvan overige materiële kosten</i>	<i>52.396</i>		<i>– 8.422</i>	<i>43.974</i>
Rentelasten	0		3	3
Afschrijvingskosten	1.479		– 132	1.347
– Materieel	790		– 49	741
<i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>41</i>		<i>– 32</i>	<i>9</i>
– Immaterieel	689		– 84	605
Overige lasten	0	0	35	35
– Dotaties voorzieningen	0		35	35
– Bijzondere lasten	0		0	0
Totaal lasten	188.700	0	16.815	205.515
Saldo van baten en lasten	0	0	– 3.598	– 3.598

Toelichting

Baten

Omzet

De verwachte toename van de omzet is vooral een gevolg van een groei van de activiteiten van UBRIRBO en UBRIHIS. Bij UBRIRBO is de verwachting dat de omzet in 2017 met bijna € 7 mln. stijgt ten opzichte van de ontwerpbegroting 2017. Deze groei is een gevolg van de investering van de beveiliging van het Rijk bij UBRIRBO, waarvan de effecten groter zijn dan werd verwacht bij de ontwerpbegroting 2017. De hogere omzet bij UBRIHIS (€ 3 mln.) is vooral een gevolg van het Rijksbrede programma IWR-aanbestedingen.

Lasten

Apparaatskosten

De verwachte toename van de personele kosten zijn vooral een gevolg van de uitbreiding van de activiteiten.

Saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten is gevolg van onderstaande ontwikkelingen bij de personele kosten. Er is rekening gehouden met de effecten van de recent bereikte resultaten van de nieuwe CAO Rijk 2017 (+1,4%). Als gevolg hiervan nemen de personele kosten bij UBR in 2017 met € 1,4 mln. toe, waar in de tarieven 2017 geen dekking tegenover staat. Daarnaast zijn de pensioenpremies ABP met ingang van 1 januari 2017 verhoogd met 12%. Bij de bepaling van de indexerings van de tarieven UBR 2017 is geen rekening gehouden met de stijging van pensioenlasten zoals die zich in 2017 heeft voorgedaan. Op UBR-niveau betekent dit een extra werkgeverlast van € 1,5 mln.

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht baten-lastenagentschap UBR (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	(3) Mutaties 2 ^e suppletoire begroting	(4)=(1)+(2)+(3) Totaal geraamd
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2017	7.872		10.574	18.446
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	188.700		12.770	201.470
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 187.221		- 16.501	- 203.722
2. Totaal operationele kasstroom	1.479	0	- 3.731	- 2.252
Totaal investeringen (-/-)	- 1.000		0	- 1.000
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0		0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 1.000	0	0	- 1.000
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0		0	0
Eenmalige storting door het moederdepartement (+)	0		7.225	7.225
Aflossingen op leningen (-/-)	- 384		0	- 384
Beroep op leenfaciliteit (+)	0		0	0
4. Totaal financieringskasstroom	- 384	0	7.225	6.841
5. Rekening-courant RHB 31 december 2017 (=1+2+3+4)	7.967	0	14.068	22.035

Toelichting

De rekening-courant RHB op 1 januari 2017 is bijgesteld naar de gerealiseerde stand op 1 januari 2017. Daarnaast is de operationele kasstroom verlaagd als gevolg van het bijgestelde saldo van baten en lasten. Het moederdepartement heeft het negatieve eigen vermogen van eind 2016 aangevuld tot nihil.

3.2 FMH Haaglanden

Exploitatieoverzicht Baten-lastenagentschap FMH Suppletoire begroting 2017 (Tweede suppletoire begroting) (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	(3) Mutaties 2 ^e suppletoire begroting	(4)=(1)+(2)+(3) Totaal geraamd
Baten				
Omzet moederdepartement	83.104		- 4.708	78.396
Omzet overige departementen	24.570		14.959	39.529
Omzet derden			2.295	2.295
Rentebaten			0	0
Vrijval voorzieningen			0	0
Bijzondere baten			0	0
Totaal baten	107.674	0	12.546	120.220
Lasten				
Apparaatskosten	100.647	0	11.677	112.324
- Personele kosten	32.041	0	3.889	35.930
<i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>25.538</i>	<i>0</i>	<i>5.151</i>	<i>30.689</i>

	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(2)+(3)
Omschrijving	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting	Totaal geraamd
<i>Waarvan externe inhuur</i>	6.502	0	- 1.262	5.240
<i>Waarvan overige personele kosten</i>		0	0	0
- Materiële kosten	68.606	0	7.788	76.394
<i>Waarvan apparaat ICT</i>			62	62
<i>Waarvan bijdrage aan SSO's</i>	28.169		17.446	45.615
<i>Waarvan overige materiële kosten</i>	40.438		- 9.720	30.718
Rentelasten	357		- 17	340
Afschrijvingskosten	6.670		74	6.744
- Materieel	6.670		74	6.744
- Immaterieel			0	0
Overige lasten	0	0	0	0
- Dotaties voorzieningen			0	0
- Bijzondere lasten			0	0
Totaal lasten	107.674	0	11.734	119.408
Saldo van baten en lasten	0	0	812	812

Toelichting

Baten

Omzet

De toename van de omzet is het gevolg van wijzigingen in het Masterplan Den Haag. Het aantal panden waar FMH de dienstverlening levert is uitgebreid. Daarnaast is de afname van de dienstverlening voor een aantal producten/diensten toegenomen en de dienstverlening uitgebreid.

De omzet derden heeft betrekking op de dienstverlening voor Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) en de Kansspelautoriteit.

Lasten

De lasten nemen toe als gevolg van de extra dienstverlening die FMH levert.

De toename bij de bijdrage SSO's heeft met name betrekking op de dienstverlening van de Rijksbeveiligingsorganisatie (RBO) en Rijksvastgoedbedrijf (RVB) als gevolg van meer te servicen panden en de overname van de dienstverlening van schoonmaak door Rijksschoonmaakorganisatie (RSO).

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht baten-lastenagentschap FMH (Bedragen x € 1.000)

	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(2)+(3)
Omschrijving	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting	Totaal geraamd
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2017	12.894		7.372	20.266
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	105.562		12.546	118.108
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 99.875		- 11.808	- 111.683
2. Totaal operationele kasstroom	5.688	0	738	6.425
Totaal investeringen (-/-)	- 1.600		- 2.400	- 4.000
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0		0	0
3. Totaal investeringskasstroom	- 1.600	0	- 2.400	- 4.000
Enmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0		- 7.116	- 7.116

Omschrijving	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(2)+(3)
	Vastgestelde begroting	Mutaties 1 ^e suppletoire begroting	Mutaties 2 ^e suppletoire begroting	Totaal geraamd
Enmalige storting door het moederdepartement (+)	0		0	0
Aflossingen op leningen (-/-)	- 5.688		0	- 5.688
Beroep op leenfaciliteit (+)	1.600		2.400	4.000
4. Totaal financieringskasstroom	- 4.088	0	- 4.716	- 8.804
5. Rekening-courant RHB 31 december 2017 (=1+2+3+4)	12.894	0	994	13.888

Toelichting

Investerings

De toename in investeringen wordt met name veroorzaakt door investeringen in audiovisuele middelen.

Uitkering aan moederdepartement

De uitkering betreft de afdracht van het surplus eigen vermogen naar aanleiding van de jaarrekening 2016.

3.3 Rijksvastgoedbedrijf (RVB)

Baten-lasten agentschap Rijksvastgoedbedrijf

Exploitatieoverzicht Baten-lastenagentschap RVB suppletoire begroting 2017 (Bedragen x € 1.000)

Omschrijving	(1) Vastgestelde begroting	(2) mutaties 1e suppletoire begroting	(3) mutaties 2e suppletoire begroting	(4) = 1+2+3 Totaal geraamd
Baten				
Omzet moederdepartement	31.579		- 7.700	23.879
Omzet overige departementen	1.099.653	15.000	104.000	1.218.653
Omzet derden	117.073	- 30.000	- 17.000	70.073
Rentebaten	0			0
Vrijval voorzieningen	0		11.000	11.000
Bijzondere baten	37.233	20.000		57.233
Totaal baten	1.285.538	5.000	90.300	1.380.838
Lasten				
Apparaatskosten				
- personele kosten	162.649	16.000		178.649
- <i>Waarvan eigen personeel</i>	<i>135.725</i>			<i>135.725</i>
- <i>Waarvan externe inhuur</i>	<i>20.000</i>			<i>20.000</i>
- <i>Waarvan overige personele kosten</i>	<i>6.924</i>			<i>6.924</i>
Materiële kosten	50.677	4.000		54.677
- <i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>22.047</i>			<i>22.047</i>
- <i>Waarvan bijdrage SSO's</i>	<i>0</i>			<i>0</i>
- <i>Waarvan overige materiële kosten</i>	<i>28.630</i>	<i>4.000</i>		<i>32.630</i>
Rentelasten	77.573		- 10.000	67.573
Afschrijvingskosten	282.400		15.000	297.400
- Materieel	0			0
- <i>Waarvan apparaat ICT</i>	<i>0</i>			<i>0</i>
- Immaterieel	0			0
Overige lasten				
- Dotaties voorzieningen	11.000	- 5.000	4.000	10.000
- Bijzondere lasten	701.240	- 10.000	20.000	711.240
Totaal lasten	1.285.538	5.000	29.000	1.319.538
Saldo van baten en lasten	0	0	61.300	61.300

Toelichting

Omzet moederdepartement

De verlaging van de omzet moederdepartement betreft de verwerking van mutaties in de kas-verplichtingenbegroting die bij 1^e suppletoire begroting 2017 zijn verwerkt.

Omzet overige departementen

De verhoging van de omzet overige departementen betreft met name meer verhuur dan voorzien van m² rijkshuisvesting en ook in duurdere regio's. Daarnaast wordt voorzien dat er meer omzet gemaakt zal worden uit (onderhoud)opdrachten voor het Ministerie van Defensie.

Omzet derden

De verlaging omzet derden vloeit voort uit lagere financiële transacties uit verkopen van objecten.

Vrijval voorzieningen

De vrijval voorzieningen is een gevolg van een rechterlijke uitspraak als gevolg waarvan een vrijval is opgetreden.

Rentelasten en Afschrijvingskosten

De mutaties bij rente en afschrijving zijn technisch van aard en vloeien voort uit actuele inzichten in de verhuur van rijkshuisvesting (o.a. meer m² verhuur in duurdere regio's).

Bijzondere lasten

De stijging van de bijzondere lasten betreft met name de hogere kosten van onderhoud voor Defensieobjecten.

Kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht baten-lastenagentschap Rijksvastgoedbedrijf (RVB) (Bedragen x € 1.000)

(1)				
	Vastgestelde begroting	(2) mutaties 1e suppletoire begroting	(3) mutaties 2e suppletoire begroting	(4) = 1+2+3 Totaal geraamd
1. Rekening-courant RHB 1 januari 2017	368.948	- 4.939		364.009
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	1.158.305	5.000	80.000	1.243.305
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	- 940.656	- 5.000	- 35.000	- 980.656
2. Totaal operationele kasstroom	217.649	0	45.000	262.649
Totaal investeringen (-/-)	- 515.000	- 65.000	120.000	- 460.000
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	60.775	0		60.775
3. Totaal investeringkasstroom	- 454.225	- 65.000	120.000	- 399.225
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	- 79.826		- 79.826
Eenmalige storting door het moederdepartement (+)	0			0
Aflossingen op leningen (-/-)	- 280.683	0		- 280.683
Beroep op leenfaciliteit (+)	515.000	65.000	- 120.000	460.000
4. Totaal financieringskasstroom	234.317	- 14.826	- 120.000	99.491
5. Rekening-courant RHB 31 december 2017 (=1+2+3+4)	366.689	- 84.765	45.000	326.924

Toelichting

De investeringskasstroom en de financieringskasstroom zijn verlaagd met € 120 mln. omdat lagere investeringen in rijkshuisvesting worden voorzien, er zijn minder aankopen van materieel beheerders over te nemen onroerend goed en tevens worden minder investeringen in ontwikkelprojecten voorzien.